

KÂHİN
BİR NIETZSCHE SEÇKİSİ

FRIEDRICH NIETZSCHE

ÇEVİREN
SEDAT UMRAN

FOL® 02

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
SERTİFİKA NO: 13858

FELSEFE 02
FRIEDRICH NIETZSCHE KİTAPLIĞI 02

KÂHİN/BİR NIETZSCHE SEÇKİSİ
FRIEDRICH NIETZSCHE

ÇEVİREN: SEDAT UMRAN

ÖZGÜN AD: *DER SEHER: EINE AUSWAHL AUS NIETZSCHE*
EDİSYON: OSTMARKEN VERLAG, VİYANA 1942

YAYINA HAZIRLAYAN: EBUBEKİR DEMİR
REDAKSİYON: MAK GRUP REDAKSİYON EKİBİ
GÖRSEL YÖNETMEN: NURULLAH ÖZBAY
GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA: TAVOOS

ISBN 978-605-80748-6-6

BASKI: AYRINTI BASIMEVİ ANKARA - SERTİFİKA NO: 13987
I. BASKI: NİSAN 2019

İLETİŞİM ADRESLERİ
CİNNAH CD. KIRKPINAR SK. 5/4
06420 ÇANKAYA ANKARA
TEL.: 0312. 439 01 69
www.folkitap.com
bilgi@folkitap.com
www.twitter.com/folkitap

FRIEDRICH WILHELM NIETZSCHE

Prusya, Lützen yakınlarında Röcken'de doğdu (1844). Schulpforta'da okudu (1858-64). Bu sırada arkadaşları ile birlikte 'Germenika' adlı derneği kurdu. Bonn Üniversitesi'nde klasik filoloji eğitimi gördü (1864-65). Basel Üniversitesi'nde klasik filoloji profesörü olarak ders vermeye başladı (1869). Görme bozukluğu ve migren nedeniyle görevini bıraktı (1879). Ruhsal çöküntünün etkisiyle giderek artan hastalıkları nedeniyle bir süre akıl hastanesinde kaldı. Daha sonra Weimar'a yerleşti ve ölene dek orada yaşadı (1900).

Başlıca Eserleri: *Homer und die Klassische Philologie* (1869), *Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik* (1873), *Also Sprach Zarathustra* (1883-91), *Gedichte und Sprüche* (1898), *Ecce Homo* (1908), *Dionysos-Dithyramben* (1888)

SEDAT ÜMRAN

İstanbul'da doğdu (1925). Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi İktisat bölümünü bırakarak Alman Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu (1948). Sümerbank'da mütercim olarak çalıştı. Yeni Devir, Hisar, Beş Sanat, Varlık, Türk Dili, Güney, Yeditepe, Soyut, Büyük Doğu, Diriliş, Türk Edebiyatı, Sözcükler, Sedir, Tan, Gösteri, Gergedan, Maveria, Aylık Dergi, Milli Kültür dergilerinde şiirleri ve çeviri şiirleri yayımlandı. Son yıllarını huzurevinde ve Darülacezede geçirdi ve İstanbul'da vefat etti (2013).

Başlıca eserleri: *Meşaleler* (1949), *Leke* (1970), *Kara Işıldak* (1993), *Büyük Alman Şairleri* (2003); Friedrich Nietzsche, *Güç İstenci* (2019), *Mektuplar* (2019); Boris Eichenbaum, *Edebiyat Kuramı*; Emill Ott, *Henri Bergson*.

İÇİNDEKİLER

SEÇKİ ÜZERİNE	11
BİRKAÇ SÖZ DAHA	15
GOTTERLED LINSMAYER	
ÖN ÖZDEYİŞ	22
FRIEDRICH NIETZSCHE	
BİR	24
BU GÜN OLMAYAN DÜNKÜ GÜN ÜZERİNE	
İKİ	52
KUDRET İRADESİ	
ÜÇ	112
DİN	
DÖRT	134
AHLAK	
BEŞ	139
MECBUR OLMAK VE İSTEMEK	
ALTI	176
VİCDAN VE MİSİLLEME	
YEDİ	201
İYİ VE KÖTÜ	
SEKİZ	239
YARINDAN GELEN GÜNLER	

DOKUZ 244
YARIN GELECEK GÜNLER ÜZERİNE

ON 260
SÖZÜN KISASI

ALMANCALAŞTIRMALAR 267

DİZİN 274

SEÇKİ ÜZERİNE

Nietzsche'nin eseri, Kröner baskısından (eşit sayfalarıyla büyük ve küçük oktav) ve *Philologica* olmaksızın 7000 sahife tutan 16 cildi kapsamaktadır. Böyle bir eserin küçük bir cilde tam olarak sığdırılamayacağı açıktır.

Bunun için bu seçki, yaratısının bir kısmını belirgin olarak gözler önüne sermek ve düşünümüzün Nietzsche ile olan yakınlığını göstermekle sınırlandırılmıştır.

Bu yakınlığı vurgulamak için ben sadece Nietzsche'nin kendisi tarafından yayımlanmış olan eserlerinden bazı kısımları seçmekle kalmadım, filozof öldükten sonra geride bıraktığı yazılarından da seçmeler yaptım. Nietzsche'nin diğer bütün yapıtlarını özetleyen bu az tanınan eserleri yanında, çoğunluğu tamamlanmış *Kudrete Yönelik Irade* adıyla bilinen eserine ilişkin malzemenin bir kısmını da kitaba aldım. Burada ortaya çıkan düşünce, ressamın taslağıyla büyük bir benzerlik göstermektedir: Her ikisi de ortaya konan eserden daha canlı, hayata daha yakın, daha yaşam sıcaklığındadır. Ve bu sebepten ötürü anlaşılması daha kolaydır. Bu yüzden bu taslaklara, kaba saba çizgilere ve düşüncelerinin bu ilk formüllendirmelerine daha büyük bir önem atfedilmelidir.

Nietzsche aforizmalarını zahiren zor kullanmadan birbirine eklediğinden, eğer seçilmiş olan parçalar oluşumlarının sırasına göre birbirlerini izleseydi, bu davranışımız tabii olurdu: Ben böyle bir düzenleyişin Nietzsche'yi yeni tanıyan biri için daha büyük güçlükler çıkaracağını sanıyorum. Bu sebepten bölümler ve alt bölümleri düzenlemek yoluyla eserin bütününe akıcılık, taazzuv ve şekil sağlamayı dene-

dim. Şu da dikkate alınmalıdır ki; burada büyük bir eserden alıntılanan bir seçki söz konusudur.

Bazı okuyucular, bütün bu yapıtların 1876 ile 1886 arasında yazıldığını anımsamalıdır. Bu yıllar, Almanya'nın Fransa'ya karşı zaferler kazandığı ve Alman devletinin yeniden şekillendiği yıllardı. Parlamenter anayasanın başarıyla sağlandığı ağırlıksız bir devlet kurmanın ve oluşturduğu ülkelerin sınırlarının darlığından ötürü dünya ticaretinin hamlelerle genişlediği bu dönem gönülleri ferahlatıyordu. Bu dönem politikanın, milletvekillerinin kurultayda oturmasıyla ve Marx ile Lasalle'nin yabancı teorilerine yönelik sosyalizmin kurultayda yer almasıyla bir tutulduğu bir devreydi. Irk, insanların kökenlerine göre değil, tersine kullandıkları dile göre hükme bağlanıyordu. Sürekli olarak hakların sözü ediliyordu ve yükümlülükler suskunlukla geçirtiliyordu. Uyruluk, halk ortaklığını temsil ediyordu. Bunu zihninden geçirerek bazı okuyucular Nietzsche'nin sözlerinin bugün ya da yarın formüle edildiğini ve onun çağdaşları karşısında ne denli yabancı kaldığını hissedecektir. Nietzsche'nin onların karşısında ne derece anlayışsızlıkla karşılandığı çok uzağa bir bakışla bunun böyle olduğunu anlayacaklardır ki onlar cesur vatandaşlar olarak bizzat dürüst, ayık gözleriyle sadece yakında olanı ve en yakınlarında bulunanı gördüklerini bunun sağlam bir etkilemenin ve yaratının dar bir çevrede gerektirdiği gibi bir davranıştan kaynaklandığını düşünmeyiz. Bir kâhinin gördüğünü o şu sözleriyle yorumlamıştı: “Ve Nietzsche onlarla kendi çağına bağlıydı, bir ikincisinin kendinden sonrakilere yapamadığı bir ustalıkla dile egemen olsa da bu böyleydi, çağdaşlarına karanlık ve yabancıydı.” Nietzsche değişmesi yüzünden çoğu kez çelişkili gelmektedir. Okuyucu onun yarattığı büyüklükten ve bir kezlik eserinden sevinç duymakla bunu telafi etmiş saymalıdır kendini. “Modanın şiddetle ayırdığını, onların [sözlerinin] büyüü ile okuyucuları tekrar birleştirmektedir.”

Ben çevremde cinler isterim, çünkü cesurum. Tehlike yakındır ve ruh neşeli bir hıznırlığım içindedir.

Birçokları bu seçkide, geçici bir beğenme ve güçlü bir ruhun etkisinde kalmaktan çok daha fazlasını bulacaklardır. Nietzsche ahlaki yargıların değerinde önyargılar gördüğünden, çekiçle felsefe yapmaya başlamıştır. Ve 'bütün' değerlerin 'değiştirilmesiyle' işe girişmiştir. Sadece yeni büyük eserlerin inşa edicisine bu amaçla eskiyi yerle bir etmesi başışlanır bir şeydir.

Bazıları bu seçkiyle yetinecektir ve Nietzsche'nin önceden düşündükleri üzerine düşüneceklerdir. Cesur çabasından ve yaratisından dolayı ona saygı duyacaklardır. Alçakgönüllü olarak onu izlemeye izinli olacaklar ve gururla onu izleyebileceklerdir. Yüksek bir dağ tepesinden dışarıya bakan her bir kimse yükseklikler, derinlikler, ülkeler ve ıssızlıklar görür; ama mutlu bir gözün gördüklerini sadece deneyden geçmiş olan tanır. Güçlüklerle dolu bir yolda bir önderi izleyen kimse şunu ya da bunu zikretmeyi de öğrenecektir. Yolda nelerin olup bittiğini, birinin uzağında bir yoldan diğerine geçerken neyin olduğunu, yolun nasıl bulunduğunu ve hangi güçlüklerin karşısına çıktığını öğrenmek durumundadır. Böylelikle bakışı emin olur, görülen tablo önem kazanır. Bilgeliğin bir dostu da arayışta, buluşta ve yenişte bir şeyler öğrenecektir.

Onun dünya tasarımı daha derin ve daha yetkin hâle gelir. Eğer söylenenlerin üzerine düşünürse, bir önderin/rehberin gösterdikleri ve yorumladıkları üzerine kafa patlatırsa bu mümkündür.

Bir kaçının bir yolu aramak ve Nietzsche'nin yapıtıyla daha içten uğraşmak ve şurada ya da burada insancıl çok insancıl bir şeyi bulduğunda ve ona katılmadığında ya da katılmak istemediğinde eline geçireceği bilgiler ona çekici gelecektir. "Gerçeğe olan sevgimizi biz en belirgin olarak *başkalarının* öyle telakki ettikleri gerçekleri ele alışımızda gösteririz; o za-

man gerçekten gerçeği mi sevdiğimiz ya da kendi kendimizi mi sevdiğimizi belli olur.” demiştir (XI 175/56).

İşitebilen bir kimse sadece cesurca sözleri işitmekle ve öfkeli sözleri duymakla kalmayacak, tersine aynı zamanda ıssız dağ bayırı çukurluğunda tırmanan bir dağcının sözlerini ve adımlarını yankılandırıran yalnızlığın yankısını da duyacaktır. Bu sözlerin ne denli sert köşeli olduklarını ve tümcelerinin ne denli kırılğan ve keskin olarak tınladığını da işitecektir. Eğer düşünce bunları işitmek için olgunluğa erişmemişse o, Alman dilinin yontularak sivriltilmiş olan özdeyişlerde ne derece esnek ve şimşek aydınlığı yaydığını kavrayacaktır. Görmesini öğrenen bir kişi düşüncenin nasıl bir anda ortaya çıktığını ve orada bir kaya gibi irikiyım ve kendinden daha çok olarak durduğuna tanık olmayı öğrenecektir. O bu parçalardan, bölümlerden büyük eserin yapısını önceden hissedecektir ki, bazı Alman yapıtları gibi tamamlanmamış olarak kalmıştır ve buna rağmen Alman ruhunun tükenmez zenginliğinin ve Alman ulusunun gücünün ve yaşama iradesinin inandırıcı tanıklığını ortaya koymuştur.

Kâhîn de çağına bağlıdır ve çağına takılı kalmıştır. Dünyevi olan çözülp yok olur, sadece büyük olanın devamı vardır, çağların içinden etkisini sürdürebilmesi için bu gereklidir. Genç günü ortaya çıkararak güneşin ışık huzmeleri serttir; yeni bir şeyi yakalayan düşünce serttir. Geleceği tavında döven eylem serttir. Filozofun yapıtı bilgeliğin ve arayanın dostu için ayık ve net bilgi ve sayı ve ölçü onun denek taşı değildir. Ne, çok araştırmacı çalışmalara ve ne de tek tek bilgiye günlük çalışmalarla zahmete gerek kalmamıştır, bütün görülmüş ve yaşanmıştır. Bunun için: “*Ben eserlerimi her zaman bütün canım ve yaşamımla yazdım; saf manevi sorunların ne olduğunu bilmiyorum.*” demiştir (XI 382/590). Eğer düşünceler sert ve sağlam ise, iyi bir zırh ve silah gibi keskin iseler, bu takdirde onlar gerçek sanatın sadece hoşgörüsüz hemşireleridirler. Filozof da ‘*şiiirin tülünü gerçeğin elinden kabul eder.*’

BİRKAÇ SÖZ DAHA

Daha hissidir; iyilik de keza; kişi içgüdüsel olarak davranışta, bulunduğu sürece, ancak o zaman yetkin davranır.

Öyle Konuştu Zerdüşt

(XV, 440/470)

Bu kitap düşünür Nietzsche'nin propagandasını yapmaktadır. Filozofun reklamını, bir filozofun ve felsefesinin reklamını değil. Çünkü felsefe kendisini öğrenmemize izin vermez, insan sadece felsefe yapmayı öğrenir (Kant). Her felsefe ifadesi o ifadenin olduğu yaşanmış, kişisel bir şeydir ve ifadesi olduğu şeyin içinde yaşar. Biz başkaları onu sadece anlamaya çalışırız; anlamakla yaşamak arasında bir uçurum açılır ki o hayal gücünün üzerinden uçamayacağı kadar dardır, emin bir adıma cesaret edilemeyecek kadar da geniştir. Bu kitabın sonunda düşünür, bilge, kâhin Nietzsche için filozofun belki de insani olan sayesinde daha yakına getirilmesi, düşünce olarak uzakta kalanın daha yakinen tanıtılması için Nietzsche'nin dış hayatı üzerine biraz bilgi verilmiştir. Artık Nietzsche'nin eserlerine yönelmemiz için içimizde bir hevesin uyanacağını nasıl umut etmekte isem, şimdi de burada mevcut olmayanı telafi etmek için gerekeni de büyük anlatımlardan ve her şeyden önce Nietzsche'nin mektuplarından elde etmem mümkün olacaktır.

Nietzsche'nin babası Protestan bir papazdı. Annesi ise bir Protestan din adamının kızı idi. Her ikisinin ana ve babası da yine papaz ailesinden gelmeydi. Ataları güçlü ve sağlıklı, uzun ömürlü ve hayata bağlı kimselerdi. Nietzsche dirençli mizacını anne ve babasından miras almış olmalı ki,

bu mizacı yine ailesinden miras aldığı hastalığına uzun süre katlanmasına imkân vermişti. Sağ gözü zayıflamış hemen hemen görmez hâle gelmişti. Sol gözü en yüksek diyoptri derecesinde miyoptu. O tek gözü onun tek başına hizmetinde idi ve incelemelerinin ve yazılarının sebep olduğu bütün aşırı zorlamalar, bunun intikamını ondan alıyordu. Bu sol göz bazen hizmet göremez hâle geliyor, şiddetli baş ağrılarına, uykusuzluğa ve hastalığını yatıştıran, ama şifaya kavuşturmayan ilaçları sık sık kullanmasına onu mecbur kılıyordu ve uzun bir sürede en ağır hasara sebep oluyorlardı.

Friedrich Nietzsche 15 Ekim 1844'de Röcken'de doğdu. Babası, miyopluluğu yüzünden maruz kaldığı bir kazanın sonucunda 1849 yılında öldü. 1850'de annesi çocuklarıyla birlikte Naumburg'a göç etti, orada Schulpforta'da sona erecek olan okul yılları başladı. 1864 ila 1867 Bonn ve Leipzig'de filoloji öğrenimi gördü. Öğretmeni Ritschl'in önerisi ile 1869 yılında filoloji profesörü olarak Basel'e atandı. Şimdiye kadar hangi güneşin hayatının üzerine durduğunu onun kendinin hangi ışığı yaydığını, Ritschl Basel Kollegium'a yazmıştı. (E. Förster Nietzsche'ye göre alıntılanmıştır): “Öğrenimlerinin ağırlık noktası şimdiye kadar Yunan edebiyatı tarihine, tabiatıyla eleştiri ve yazarlarının yorumlayıcı olarak ele alınması bana öyle görünüyor ki Yunan felsefesinin özel olarak vurgulanmasıyla birlikte, ona yönelikti. Ama burada eğer bir pratik ihtiyaç duyarsa, Nietzsche'nin bu yeteneğiyle diğer alanlarda da en büyük başarıyla konuyu işleyeceğinden kuşku duymamalıyız, o istediği her şeye muktedir olacaktır.”

Bir taraftan tarafsız İsviçre'nin profesörü ve vatandaşı olarak Nietzsche 1870-71 savaşına da –ama istediği hâlde asker olarak değil sıhhiyecisi olarak– katılmıştı. Dizanteri ve difteri bu yedek hizmetten de vazgeçmeye zorladı onu ve sağlığı zayıflamış olarak öğretim etkinliğini savaş sona ermeden sürdürmek mecburiyetini engelledi. Basel'deki ilk yılları başarılı öğretmenin mutlulukla dolu yılları oldu.